

DOTEKY

64
2010

LORM

SPOLEČNOST PRO HLUCHOSLEPÉ
SOCIETY FOR THE DEAFBLIND

BULLETIN LORMU – PODZIM

VERŠE • SLOVO ŠÉFREDAKTORA • ZPRÁVY Z LORMU •
NAD DOPISY ČTENÁŘŮ • ROZHOVOR • PRÁVNÍ PORADNA
• ZDRAVÍ • HAF • INFORMACE • OSOBNOSTI ZE SVĚTA
HLUCHOSLEPÝCH • ZE SVĚTA • SPOLEČENSKÁ KRONIKA
• ZÁLIBY (HOBBY) • VZKAZY MOUDRÝCH • RECEPTY

5 • POŠLETE SVŮJ HLAS BÁSNI A POVÍDCE OD
HLUCHOSLEPÉHO AUTORA

15 • TLUMOČENÍ V NEMOCNICI

17 • LÁSKA DÁVÁ ČLOVĚKU KŘÍDLA (2. ČÁST)

36 • VELKÝ BOJOVNÍK ZA SVOBODU A DEMOKRACII

VERŠE	3
SLOVO ŠÉFREDAKTORA	4
ZPRÁVY Z LORMU	5
Pošlete svůj hlas básni a povídce od hluchoslepeho autora	
Okénko do Hradce Králové	6
Okénko do Olomouckého a Jihomoravského kraje	7
Okénko do Ostravy	8
NAD DOPISY ČTENÁŘŮ	10
Není nad zdravý vzduch • Na Benecku jsme se domlouvali nejen pomocí taktilního znakového jazyka • Jak mi hory daly potřebnou sílu • Krásný týden v Nové Pace • Tlumočení v nemocnici • Krásné setkání	
ROZHOVOR • Láska dává člověku křídla (2. část)	17
PRÁVNÍ PORADNA	22
Jednorázové příspěvky na opatření zvláštních pomůcek • Pracovní rehabilitace	
ZDRAVÍ	25
Příčiny hluchoslepoty: Downův syndrom • Nové možnosti léčení glaukomu? • Lidé ztrácejí sluchové buňky už od mládí, vědci zatím nevědí proč	
HAF • Psi ve službách handicapovaných (7. díl)	30
INFORMACE	32
Memoriál Zdeňky Vernarské • Ray aneb ultrazvuková pomůcka pro orientaci • Seznamka pro zdravotně postižené • Vzniká síť půjčoven pomůcek pro osoby se sluchovým postižením • V Čechách i na Moravě budou otevřeny nové půjčovny kompenzačních pomůcek pro zrakově postižené	
OSOBNOSTI ZE SVĚTA HLUCHOSLEPÝCH	36
Velký bojovník za svobodu a demokracii	
ZE SVĚTA • Britská literární soutěž Vyjádři se!	38
SPOLEČENSKÁ KRONIKA – Jubilea	39
ZÁLIBY (HOBBY)	39
Léčivé a aromatické byliny	39
Z literární činnosti hluchoslepých Lormáků	41
VZKAZY MOUDRÝCH	42
RECEPTY	42

*Jste-li okouzleni krásou barev, zvuků,
neděkujte tomu štěstí přede mnou,
raději podejte mi bez rozpaků ruku,
abych šla s vámi a ne za stěnou.*

VERŠE

Čas letí

Dorostly už děti našich dětí.
Teď už víme, jak čas rychle letí.
Uběhl nám život v divém shonu,
nyní jenom divíme se tomu.

Skvělé plány i starosti všední
skládaly nám každyčkový den ke dni.
Co nám ale z toho všeho zbylo?
Marné zdá se mnohé naše dílo.

Zůstanou však užitečné věci,
ty o našich dobrých skutcích svědčí.
A nebylo toho vůbec málo,
jak se na ten první pohled zdálo.

Jen ať si čas do budoucna letí!
Svět byl, je a bude světem dětí.
Nám už ztěžkla ze života víčka,
pomalučku dohořívá svíčka.

Tam v tom jiném světě tíže není,
zlehka budem oddávat se snění.
Dosti času budeme mít na to,
říkat si, že život náš stál za to.

SLOVO ŠÉFREDAKTORA

Milí čtenáři!

Letošní léto je zatím velice nestálé a již se nezadržitelně chýlí ke konci. Po neobvykle studených červnových dnech udeřila dusná červencová vedra takovou měrou, že jsem v noci ani nemohl spát. Srpnové počasí opět slunečním svítem příliš neoplývalo, zato hromů a blesků jsme si užili více než je zdrávo. Deštivé a teplé dny přinesly největší radost zejména milovníkům hub. V lesích se nyní najdou i druhy, které se prý v českých a moravských regionech neobjevily několik let. V posledních týdnech jsem si náramně pochutnal na tradiční bramboračce ze statných, majestátných hřibů a drobných babek, stejně jako na smaženici.

Do rukou se Vám dostává podzimní číslo Doteků, které vzniklo zčásti ve značně provizorních podmínkách na notebooku. Od května jsem měl velké problémy s počítačem, tak jsem ho musel za pomoci kamaráda dát odvézt do pražské firmy Adaptech, kde mi jej na sklonku letošních prázdnin dali do pořádku. V těchto chvílích, kdy píšu řádky, je můj počítač v provozu necelý týden. Vypadá jako nový, tak pevně věřím, že všechny technické trable jsou definitivně minulostí a počítač bude šlapat jako švýcarské hodinky.

V tomto čísle si přečtete postřehy a dojmy z letních pobytů od hluchoslepých čtenářů. Jistě Vás také zaujme druhá část rozhovoru s oblíbenou redaktorkou někdejšího rozhlasového pořadu, taktéž nazvaného Doteky, milou paní Jindrou Jarošovou, jehož první část vzbudila značný ohlas. V rubrice HAF jsme přinesli informace o asistenčních psech pro vozíčkáře a těžce tělesně postižené. Další díl tohoto seriálu je věnován dosud málo známé skupině těchto čtyřnohých pomocníků, jakými jsou tzv. balanční nebo doprovodní psi, speciálně vycvičení podle individuálních potřeb handicapovaných osob. Za přečtení jistě stojí i některá fakta o životě nevidomého a na sklonku života hluchoslepeho Klementa Lukeše, mj. člena Výboru dobré vůle. Od smrti tohoto neúnavného bojovníka za svobodu a uskutečnění demokratických změn v naší společnosti uplyne právě letos na podzim 10 let. V neposlední řadě se v seriálu o bylinkách dozvíte, co je to roibos, v posledních letech hojně prodávaný v českých obchodech a čajovnách.

Na závěr bych Vás chtěl upozornit, že se letos rovněž uskuteční v pořadí již 9. valná hromada LORMu, a to potřeťí za sebou v hotelu Jehla ve Žďáru nad Sázavou. Tato akce proběhne ve dnech 5. až 7. listopadu spolu s víkendovou konferencí, jejíž součástí bude i prezentace a vyhlášení výsledků 3. ročníku umělecké soutěže o Cenu Hieronyma Lorma.

Krásné prožití babího léta a následujících podzimních dnů, hodně životního optimismu a dobré počtení či příjemný poslech na CD-ROMu upřímně přeje Váš

Zdeněk Sedláček

ZPRÁVY Z LORMU

Pošlete svůj hlas básni a povídce od hluchoslepého autora

Od 15. září do 15. října může každý podpořit svým hlasováním uměleckou **soutěž hluchoslepých** a rozhodnout tak o vítězi **3. ročníku Ceny Hieronyma Lorma**. Občanské sdružení LORM právě zveřejnilo na svých webových stránkách www.lorm.cz devět básnických textů v **kategorii Poezie** a sedmáct literárních děl v **kategorii Próza**. Kdokoli může odeslat svůj elektronický hlas jedné povídce a jedné básni od hluchoslepého autora.

Jak se lze do hlasování o Cenu veřejnosti zapojit? Velmi jednoduše, stačí si přečíst na našich stránkách www.lorm.cz anonymně zveřejněné příspěvky na společné téma „*Ztráty a nálezy aneb co život dal a vzal*“ a klepnutím na jedno tlačítko v části *Poezie* a na jedno v části *Próza* poslat hlas vybraným příspěvkům. Hlasování bude spuštěno přesně 15. září a ukončeno 15. října o půlnoci. Z jednoho počítače lze však hlasovat pouze jedenkrát.

Hluchoslepým autorům vítězných děl bude 6. listopadu na víkendové konferenci o.s. LORM ve Žďáru nad Sázavou slavnostně udělena Cena veřejnosti. Vedle této ceny se také soutěží o Cenu odborné poroty.

Do výtvarné soutěže přihlásilo svá díla celkem 19 hluchoslepých tvůrců. Jejich tvorba bude vystavena právě na víkendové konferenci o.s. LORM a o vítězích této části soutěže rozhodnou samotní účastníci konference.

Smyslem soutěže je poskytnout osobám s hluchoslepotou prostor ke kreativitě a současně zprostředkovat jejich svět veřejnosti. Soutěž nese jméno po hluchoslepém básníkovi, filosofovi a novináři Heinrichu Landesmannovi (9. 8. 1821 – 3. 12. 1902), který kvůli pronásledování přijal pseudonym Hieronymus Lorm. Pro vlastní potřebu si vytvořil komunikační systém – dotekovou abecedu, tzv. Lormovu abecedu, kterou dnes používají ke komunikaci hluchoslepí nejen u nás, ale také například v Německu, Belgii a Švýcarsku.

Cena Hieronyma Lorma je pořádána pod záštitou a za podpory Nadačního fondu Českého rozhlasu ze sbírky Světluška a navazuje na předchozí dva úspěšné ročníky. Další informace k soutěži lze získat z webových stránek www.lorm.cz.

*Petra Zimermanová
ředitelka o.s. LORM*

Okénko do Hradce Králové

Poradenské centrum LORM v Hradci Králové změnilo adresu a od září sídlí v ulici Milady Horákové 504. Uvítali jsme zajímavou nabídku od Hradeckého spolku neslyšících, abychom v dohodnuté dny užívali jejich prostory. Klienti i všichni zájemci o problematiku hluchoslepých osob mě zde mohou zastihnout každé 1. a 3. pondělí v měsíci mezi 9. a 17. hodinou. V ostatní dny navštěvuji své klienty v místě jejich bydliště po celém Královéhradeckém a Pardubickém kraji.

*Zuzana Krajáková
terénní pracovnice Hradec Králové*

Okénko do Olomouckého a Jihomoravského kraje

Milí Lormáci,

chtěla bych vás všechny pozdravit z Olomouckého a Jihomoravského kraje. Prázdniny se blíží ke konci a my vzpomínáme na krásné léto a společně prožité chvíle. Než se zastavíme u letních pobytů, tak se vraťme na chvíli do zimního a jarního období. Zima byla dlouhá, mrazivá a stále nás překvapovala novými přívaly sněhu. Já jsem v lednu dostala malý dárek, byla to brněnská pobočka LORMu se všemi jejími klienty. Nevím, jestli byli mile nebo nemile překvapeni, ale v situaci, která v tu dobu nastala, to bylo nejlepší řešení. A tak začalo vzájemné poznávání – pomalu jsme se seznamovali a já plánovala společné akce s olomouckou pobočkou.

Začátkem února jsme se setkali v přerovském poradenském centru na plánovaném klubu s klienty z olomoucké pobočky. Přes veškerá úskalí, která nám zima kladla, jsme se nezalekli, ač se řada z nás do centra doslova klouzala, vlaky měly zpoždění a mráz nikoho nešetřil. Po občerstvení, které je základem inspirace, jsme pracovali s keramickou hmotou, vytvářeli výrobky dle fantazie a předloh. Vznikla řada zajímavých a krásných výrobků, jako jsou misky, svícny, zvířátka...

Začala jsem navštěvovat brněnské Lormáky a stále přemýšlela, jak zrealizovat společné akce. To víte, při takovém množství lidí a vzdálenosti mezi nimi naplánovat třeba jen společný výlet bylo velmi obtížné. Ale přece jen se podařilo! Využili jsme neobyčejný vánoční dárek paní Popelkové – volné vstupenky do Jeskyně blanických rytířů v Rudce u Kunštátu, kde nás čekalo nejedno překvapení: náš klient Jenda Pavlíček, který v jeskyni dělá průvodce, pro nás připravil prohlídku se zasvěceným výkladem a po ní jsme byli paní Popelkovou pozváni na kávu, čaj a sušenky do jejího penzionu. Na zpáteční cestě jsme se zastavili na hřbitově v Kunštátu, kde nám paní Jiřinka Fučíková vyprávěla o historii a současnosti této překrásné obce.

A já jsem dál dělila svůj pracovní čas mezi obě pobočky.

V přerovském poradenském centru jsme na květnovém klubu oslavili narozeniny jedné klientky, poseděli, pozpívali a popovídali... V průběhu času se připravovaly pobyty, valná hromada, soutěž Hieronyma Lorma a já jsem všechny mé klienty motivovala k tvoření, psaní prózy a poezie.

V polovině roku se situace změnila. Do Brna nastoupila nová terénní pracovnice, Mgr. Helena Jelínková, kterou hodně klientů znalo již z její předešlé dobrovolnické činnosti v LORMu. Myslím, že se jim zablesklo v očích, jen doufám, že výhradně radostí z nové pracovnice a ne proto, že se mě zbaví. Ale určitě se těší, že budou mít v Brně opět terénku denně a jen pro sebe.

A přišlo léto. S tímto časem jsou spojené mimo jiné pobyty. Klienti obou poboček se jich účastnili v různých částech naší země, užívali si hor, krásné přírody, dlouhých vycházek, někteří přímo vysokohorské turistiky, učili se, vyráběli, prožívali společné chvíle. Já jsem pobyty absolvovala poprvé a myslím, že jste byli, alespoň podle hodnocení, velice spokojeni. To je pro nás pracovníky krásná odměna a velká radost! A tak doufám, že (nejen) obě naše pobočky budou pilně pracovat dál a že se nám podaří společně uskutečnit různé zajímavé aktivity.

*Eva Bernardová
terénní pracovnice Přerov*

Okénko do Ostravy

Zdravím do všech koutů republiky a doufám, že si užíváte poslední letní dny a těšíte se na ty podzimní.

Od minulého „Okénka do Ostravy“ uběhl zas nějaký ten čas a my si můžeme společně připomenout, co se během něho událo. Ostravští Lormáci si určitě rádi vybaví březnový klub, kdy jsme společně navštívili Muzeum vodních mlýnů v Ostravě. Mile nás uvítal „pan mlynář“, který nás provedl muzeem a velmi pěkně a rád si s námi povídal. Návštěva to byla vydařená, ani se nám nechtělo odcházet!

Za zmínku také určitě stojí náš poslední klub před letními prázdninami. V červnu jsme se sešli, abychom se vydali po stopách horníků. Zamířili jsme na Landek, největ-

ší hornické muzeum v České republice a národní přírodní památku. Prošli jsme venkovní skanzen důlních strojů, navštívili pravěkou vesničku s mamutem a ukázali si Landeckou neboli Petřkovickou Venuši. Slunko hřálo ostošest a my jsme nakonec upustili od procházky po Landeckém vrchu a raději zamířili za občerstvením a odpočinkem. Vzápětí, osvěženi studenými nápoji, se Lormáci sami od sebe pustili do procvičování znakového jazyka, u kterého jsme se nejen společně zasmáli, ale naučili se i nové znaky.

Po těchto vydařených klubech přišlo to pravé léto – prázdniny, letní dovolené, lormácké pobyty. A tak jsme se u nás na Ostravsku na čas rozloučili, abychom se o to víc mohli těšit na další společná setkání s příchodem září.

A co nás čeká v krásném podzimním období? Určitě se sejdeme na prvním poprázdninovém klubu, abychom si povyprávěli zážitky z léta, ale o těch dalších setkáních zatím pomlčím, o těch vám totiž budu povídat až příště, v dalším „Okénku do Ostravy“. Jenom prozradím, že čtyři nadšení „studenti“ se mohou těšit na pokračování výuky taktilního znakového jazyka a procvičování Lormovy abecedy, další zájemci se určitě nemusí bát a mohou se k nám přidat. A vše ostatní poběží i nadále tak, jak jsme zvyklí – kam potřebujete, doprovodíme, když něco nevíte, poradíme. Takže neváhejte, prosím pěkně, pište, volejte a přijďte, neboť jak praví přísloví: „Ve dvou se to lépe táhne.“

Závěrem přeji všem čtenářům samé krásné dny a těším se s vámi na další společná setkání!

*Martina Kučerová
terénní pracovnice Ostrava*

NAD DOPISY ČTENÁŘŮ

Není nad zdravý vzduch

V Šumperku nás čekal objednaný autobus, který nás odvezl k hotelu Horizont v Janoušově, kde jsme strávili pěkný týdenní pobyt. Po příjezdu jsme se ubytovali v pokojích se sociálním zařízením. Na pokojích sice chyběly ručníky, skleničky na vodu a stolní lampičky, ale ihned bylo vše doplněno.

Janoušov je malá vesnička, která má 51 stálých obyvatel a je zde pěkně upravený kostel. Do Šumperku je to asi 20 km.

Při večeři nás přivítala Zuzka Krajáková, vedoucí tohoto pobytu, a popřála dobrou pohodu. K tomuto přání se také připojil pan Kubíček, majitel hotelu. Pak následovalo vzájemné seznámení účastníků. Program byl pestrý a pečlivě připravený. Den začínal ranní rozcvičkou na terase před jídelnou, dopolední program byl zaměřen na tvůrčí práci – výroba keramických výrobků, pletení polštářů na ručním stavu a výroba ručního papíru. Vycházka k partyzánským bunkrům měla trvat asi dvě a půl hodiny, jenže při zpáteční cestě jsme přehlédli turistické značení, a tak se nám podařilo zabloudit. Místo původních 5,5 km to bylo téměř jedenáct a cesta trvala více jak čtyři hodiny, ale všichni jsme to zvládli. Pak bylo ještě několik odpoledních a večerních vycházek na zdravém horském vzduchu, kterého jsme si užívali plnými doušky.

Linkovým autobusem jsme navštívili Šumperk, prohlédli si zdejší muzeum, krásný park a město a nakoupili nějaké drobnosti. První zájezd byl do Velkých Losin, známého lázeňského městečka, kde jsme navštívili továrnu na tradiční výrobu ručního papíru, dále zámek s přílehlým parkem. Další zájezd směřoval do starobylého městečka Králíky, zde jsme navštívili muzeum, někteří si prohlédli město a jiní se šli podívat do nedalekého muzea vojenské techniky.

Nechyběla ani soutěž ve znalosti Lormovy abecedy. Přijela za námi také Marcela Lazecká z Olomouce, která nyní pracuje ve Středisku rané péče pro sluchově postižené děti. Na kus řeči přijela rovněž bývalá pracovnice LORMu Borůvka – Bára Martínková i se svou devítiměsíční Viktorkou. Mys-

livec pan Kubíček, bratr majitele, nás seznámil se životem srnčí zvěře a přinesl na ukázkou některé trofeje. Samozřejmě nechyběl ani táborák s opékáním špekáčků a zpěvem.

Za vzorně připravený a splněný program patří dík vedoucí pobytu Zuzce Krajákové a všem, kteří se na této práci podílejí, včetně průvodců, bez nichž by se klienti LORMu nikam nedostali.

Před závěrem pobytu nám přítomné pracovnice zarecitovaly Ódu na Janoušov, kterou si pro nás pro pobavení připravily.

Josef Jeřábek

Na Benecku jsme se domlouvali nejen pomocí taktilního znakového jazyka

Naše rekreace probíhala od 31. 7. do 6. 8. 2010 na Benecku v hotelu TOP. Byla jsem moc spokojená, užívala jsem si veselou zábavu.

Dopolední program byl pracovní – to jsme se všichni po dvojicích učili taktilní znakový jazyk. Odpoledne jsme se rozdělili do skupin A, B a C. Skupina A chodila na nejdelší turistické výlety – poznávali jsme okolní vesničky s kostelíky, byli jsme také na rozhledně Žalý a užívali krkonošské přírody. Ráda chodím daleko, moc se mi to líbilo. Skupina B chodila na procházky do blízkého okolí, projít se lesem nebo třeba posedět do nedaleké cukrárny na kávu či pohár. Skupina C poseděla před naším hotelem, odpočívala nebo hrála *Člověče, nezlob se*.

Jednou večer jsme hráli divadlo a všichni jsme se naučili zpívat písničku ve znakovém jazyce. Některé večery jsme poseděli v restauraci u něčeho dobrého se svými dlouholetými přáteli i těmi, které jsme teprve poznali. Navzájem jsme se domlouvali různými způsoby – znakovým jazykem, taktilním znakovým jazykem, Lormovou abecedou nebo psaním velkých písmen, tzv. latinkou do dlaně.

Bylo pro mne zajímavé poznávat odlišnosti znakového jazyka různých koutů naší republiky. Protože se mi týden líbil, zase bych na takový pobyt ráda jela.

Božena Valenová

Jak mi hory daly potřebnou sílu

Ahoj Lormáci,

ráda bych Vám napsala něco o letním pobytu zaměřeném na výuku a konverzaci v taktilním znakovém jazyce, který se konal v Krkonoších v Benecku, Štěpanické Lhotě.

Byla krásná sobota a já s krosnou na zádech jela do Brna. V Brně jsme byli s bráchou a tátou hodně brzo, a tak jsme si šli sednout do kavárny na kafe. Když jsme opět přišli do haly, už jsme viděli Zdenku, jak si povídá s Lenkou. Hned jak mě uviděla, objala mě a pak už jsme šli všichni na vlak směr Pardubice. Já jsem v Krkonoších nikdy nebyla a strašně jsem se těšila. Když jsem si vypnula sluchátko, vzpomněla jsem si na jednu pohádku, která se jmenovala *Heidi, děvčátko z hor*. Já Vám napíšu o čem ta pohádka je, ano?

Je o holčičce, která se jmenovala Heidi. Holčička neměla rodiče a starala se o ni teta Běta. Jenže Běta musela pracovat – a teď kam dát malou Heidi? Napadlo ji, že ji pošle k dědečkovi do hor. Dědeček bydlel vysoko v horách, protože lidi neměl rád a oni neměli rádi jeho. Tady Heidi potkala kluka jménem Petr, jak vede stádo koz. Heidi zaujalo, jak dokázal přírodou krásně a lehounce proplovat. Také by se chtěla po horách vznášet jako vítr... U dědečka se Heidi všemu naučila, byla u něj ráda, i samotného dědečka měla moc ráda. Jednou pro ni přišla Běta, že musí jít s ní do města k jedné rodině, kde se bude starat o holčičku jménem Klárka. Klárka bohužel byla na vozíčku, a tak její tatínek chtěl, aby se našla holčička stejně stará, která by jí dělala společnost. Heidi si s Klárkou padly do oka a díky Klárčině pomoci se naučila číst, psát, počítat a zažívaly spolu všelijaká dobrodružství. Všechno by bylo dobré, kdyby se Heidi nezačalo stýskat po dědečkovi a po horách. Začala díky tomu stonat a Klárčin tatínek poslal Heidi domů. Heidi zažívala na horách svobodu, klid a hlavně měla ráda okolní přírodu, vůni čerstvého větru. Ještě větší radost měla, když za ní přijela Klárka. Ale vůbec nejšťastnější byla, když se poprvé Klárka postavila na vlastní nohy a udělala pár kroků. Postupem času už Klárka nepotřebovala vozíček, už

také mohla tak lehounce po horách létat jako ten vánek, stejně jako Heidi.

A co já, pobyt a hory?

Po cestě k hotelu jsem poslouchala hudbu a těšila se na hory čím dál tím víc. Po obědě jsme se ubytovali, dozvěděli se, co všechno budeme během týdne dělat, seznámili se s dalšími účastníky pobytu... Dopoledne jsme se učili a odpoledne to bylo volnější, to jsme chodili na túry. Jídlo bylo velmi dobré a personál příjemný. Když jsme chodili na ty túry, tak jsem se snažila připomenout pohádku o Heidi a chtěla jsem taky cítit tu lehkost horské přírody, co cítila ona. Na horách, jak už to tak bývá, se chodí z kopce do kopce, jinak to nejde.

Co mi hory daly?

Tak každopádně jsem tam načerpala sílu a energii. Byla jsem hrozně moc ráda i za ten klid, který ve městě nenajdete. Také to byl můj první pobyt, kde se učil taktilní znakový jazyk, a mě to tak nadchlo, že v tom hodlám pokračovat. Já jsem člověk, který se rád ponořuje do svých myšlenek. Musím se vypnout, abych nic neslyšela, a to na těch horách šlo krásně. Co se týče spánku, neměla jsem problém usnout – a jaké krásné sny se mi tam zdály!

Prostě „dovolená“ byla báječná a já jsem ráda, že mi hory daly tolik potřebnou sílu, energii a nové myšlenky. Už se těším, až se opět pojedou do hor!

Renata Jastrzemska

Krásný týden v Nové Pace

Po příjezdu do Nové Páky nás přivítala vedoucí pobytu Naďa Tomsová a pak jsme přistaveným mikrobusem odjeli do hotelu Štikov, který disponuje komfortně zařízenými pokoji se sociálním zařízením a s televizí. Po večeři následovalo vzájemné seznámení účastníků.

Hotel Štikov je vzdálen asi 2 km od Nové Páky, mimo dopravní provoz v blízkosti lesa. Začátkem 17. století byl zde v Nové Pace postaven kostel Nanebevzetí Panny Marie. Hlavní pouť, kterou jsme navštívili, začíná 15. srpna.

Každý den byl už tradičně zahájen rozcvičkou, dopolední program byl různorodý – výtvarná práce s ovčím roumem, balení toaletního mýdla a výroba různých předmětů dle vlastní fantazie.

V sobotu večer nás Naďa stručně informovala o nedělním zájezdu a pak přečetla úryvek z knihy pana Horníčka *Chvála pohybu*, někteří zájemci si před spaním ještě zahráli *Člověče, nezlob se*.

Nedělní zájezd směřoval do vesnice Dětenice na prohlídku zámku a parku. Vesnice je zhruba 14 km od Jičína a vznikla asi ve 12. století. Kníže Oldřich našel na lovu opuštěné děti, ujal se jich a nechal pro ně postavit ves, kterou nazval Dětenice. Byl zde postaven pivovar, kde se vařilo pivo lásky. Tento pivovar byl v roce 1955 uzavřen a až v roce 2003 byla znovu obnovena výroba podle staré receptury.

Odpoledne byla vycházka ke studánce *Elixír života* a ke dvěma vodopádům. Následující den dopoledne jsme si poslechli přednášku pana Musílka o pomůckách pro sluchově postižené s možností si některé vyzkoušet. Odpolední vycházka do nedalekého Štikova a večerní táborák s opékáním klobás a zpěvem byly velmi vydařené.

V úterý nás čekala neobvyklá soutěž – poznávání tekutin čichem, hmatem pak předmětů zabalených v sáčkích, nakonec jsme si měli zvolit některý ze žvlů: vodu, zemi, vzduch a oheň. Odpoledne nás zaujala přednáška pana Kubiše o výrobě zápalek a nálepek. Paní Fučíková nás seznámila s historií lázní Poděbrady, kam jsme se těšili následující den.

Uvítala nás projížďka lodí po Labi a prohlídka lázní s nákupem tradičních oplatek. Název Poděbrady se objevil v druhé polovině 12. století. V roce 1472 byly povýšeny na město. Dominantou náměstí je socha krále Jiřího, v rozích pomníku stojí čtyři štítonoši držící znaky Čech, Moravy, Slezska a obojí Lužice. Na náměstí je také stará radnice ze 16. století, nyní městská knihovna. Nová studna na druhém nádvoří zámku je hluboká 96,7 metrů. V roce 1905 byla objevena minerální léčebná voda. Léčí se zde srdeční a oběhové nemoci.

Ve čtvrtek jsme si trénovali paměť. Paní Trégrová, maminka od Míši, přivezla všem na ochutnání ovocný korpus. Odpoledne jsme zhlédli hrad Pecka zbudovaný ve

14. století, v roce 1830 vyhořel a v roce 1940 byl částečně opraven a zpřístupněn prohlídkám. Odpolední hodnocení vyznělo ke spokojenosti všech, Naďa byla dobrou vedoucí a připravena pomoci každému, kdo potřeboval.

Poslední večer jsme opět prožili u táboráku, kde nám ke zpěvu zahráli manželé Kráčmarovi.

Jak už to bývá, všechno jednou začíná a končí. V pátek ráno jsme se rozloučili, vyměnili si adresy nových přátel a popřáli si vzájemně brzké setkání.

Josef Jeřábek

Tlumočení v nemocnici

Nedávno jsem četla článek o neslyšící paní, které ambulantní lékařka odmítla tlumočit psaním na papír.

Mám jako ohluchlá podobné zkušenosti z hospitalizací v nemocnicích. Doktoři mi nenapsali na papír nic (kromě jednoho), spíš něco napsala některá ochotná zdravotní sestra nebo ošetřovatel.

Je mi jasné, že lékaři mají moc povinností a málo času, ale myslím si, že by je pár slov fixou na papír zas tak nezdrželo.

V posledních letech jezdím na kontroly do nemocnice s někým z rodiny, kdo mi zároveň artikulovaně tlumočí. Dorozumívám se odezíráním + prstovou abecedou, když nerozumím, nebo i tím psaním na papír. Ovšem musí se na mě umět mluvit, cizím lidem většinou nerozumím nic. Úspěšnost odezírání nezávisí totiž zas tak moc na schopnosti odezírat, ale hodně na schopnosti a naučení se artikulovaně mluvit. Proč o tom píšu...

Myslím, že vloni vešel v platnost zákon o tom, že každý sluchově postižený má právo mít u lékaře a na úřadech tlumočnicka. Vypadá to ale, že zdravotníci o existenci tohoto zákona zatím moc neví.

V únoru jsem byla v nemocnici v doprovodu manžela, který mi dělal průvodce a tlumočnicka. Mám průkaz ZTP/P a potřebuji i pomoc při chůzi, kvůli rovnováze.

Jenže každou chvíli se manžela někdo ze zaměstnanců udiveně ptal – proč tam je a co tam vůbec dělá...

Zvláštní kapitola je tlumočení u vizity. Doktorům skoro nerozumím, na papír nepíší, takže se to u mě dřív řešilo tak, že „to pak řekli“ průvodci z rodiny.

Tentokrát to bylo jinak. I pan přednosta řekl při setkání na chodbě manželovi, že nemá na oddělení mimo návštěvní hodiny co dělat. Upozornila jsem pak svou ošetřující lékařku na zákon o tlumočení a kupodivu se vše v dobré obrátilo. Vzala s sebou manžela na mou velkou vizitu a mohl mi tlumočit od ní i od pana přednosta: otázka, odpověď – normální komunikace.

Slyšící pacient by asi řekl – No a co, to je přece normální. Ale já jsem byla za tuto vizitu opravdu vděčná.

Mám ovšem takový dojem, že všechno závisí na ochotě doktorů, že tlumočení u vizity nebude ještě dlouho samozřejmostí.

A jaké jsou vaše zkušenosti s tlumočením?

Dana Kubišová

Krásné setkání

V únoru na lyžařském pobytu na Kuklíku jsem slíbila Honzovi Pavlíčkovi, že ho v létě navštívím na Rudce. Honza je zde zaměstnán jako průvodce v Jeskyni blanických rytířů.

Na internetu jsem si vyhledala ubytování v penzionu U Sochy. Penzion je hned naproti parku a vstupu do jeskyně. Honza mě s průvodcem Jirkou velice srdečně přivítal a hned nám řekl, kdy nás provede. A tak jsme společně s 8 návštěvníky prošli částí parku a vystoupali po schodech a už jsme byli před vstupem do jeskyně. Vchod do ní hlídá mohutný kamenný lev. Zde nás Honza seznámil s historií a na panelu si ostatní prohlédli pana Rolínka a Buriana, kteří sochy z pískovce vytesali. A pak jsme se ocitli v příjemném chladu a kolem strážců jsme prošli dál, kde je také Sněhurka s trpaslíky a sv. Václav na koni.

Přes den jsme podnikali výlety. Zajímavá byla prohlídka zámku v Letovicích, kde probíhá rekonstrukce této památky, a v Rájci-Jestřebí, kde se konala prohlídka za přítomnosti šermířů.

Poslední večer pro nás Honza přichystal malé překvape-

ní, a to oheň, na kterém jsme si opekli špekáčky, a potom si společně zazpívali při hře na kytaru.

Bylo to moc krásné setkání a já mohu všem doporučit prohlídku jeskyně a navštívit jednoho z Lormáků, který perfektně zvládne roli průvodce, stejně jako roli vlka v Červené karkulce, kterou hrál v divadélku Lormos.

Marcela Peterková

ROZHOVOR

Láska dává člověku křídla (2. část)

PhDr. Jindra Jarošová – hlas po léta důvěrně známý z vysílání stanice Praha Československého, později Českého rozhlasu. Absolventka oboru čeština a historie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, spisovatelka, historička zabývající se dějinami druhé světové války, autorka rozhlasových her, moderátorka... Jedna z někdejších spolupracovnic o své bývalé kolegyni řekla: „Je neskutečně pilná a poctivá tvůrkyně.“

Vystudovala jste historii, historickými tématy se literárně zabýváte. Kterými nejraději?

Po fakultě jsem nastoupila jako historik do Malé pevnosti Terezín, kde jsem se zabývala dějinami druhé světové války, zejména koncentračních táborů. Mimo jiné i úlohou uvězněných českých lékařů, kteří spoluvězňům velmi pomáhali. Tato jejich činnost zůstává podle mě dosud nedocněna. Publikovala jsem také složitou otázku katastrofální tyfové epidemie, která koncem války v Malé pevnosti a v takzvaném ghettu Terezín vypukla. Do konce srpna 1945 v Terezíně zahynulo i osmdesát lékařů a sestřiček, kteří sem přišli vězňům dobrovolně na pomoc.

To vše mě přivedlo k dějinám medicíny a po čase i do Zdravotnických novin. A pak už přišel rozhlas a s ním další témata: Velká Morava, Byzanc, ale i třeba Erasmus Rotterdamský.

Už na samém počátku mě ale osud svedl dohromady

s nesmírně zajímavou postavou Antonína Bruse z Mohelnice, který se v roce 1561 stal pražským arcibiskupem. Psala jsem o něm svou diplomovou práci a měla jsem při tom štěstí, jaké potká málokterého studenta. Zpracovávala jsem v ní totiž Brusovy světicí knihy, tedy pramen, který přede mnou ještě nikdy žádný historik neprostudoval. Palacký sice měl oba svazky světicích knih v ruce, ale nezpracoval je. Gentlemansky to přenechal mně. Řekněte sám, není to od něj milé?

Za knihu Svatí kacíři jste v roce 2001 obdržela cenu za původní autorské dílo literatury faktu. Jaký podnět vás přiměl věnovat se působení Cyrila a Metoděje na Velké Moravě a době, která tomu předcházela?

To jsme zase u toho ranního kuropění. Jako historik jsem jednou dostala za úkol připravit na 5. července Dobré jitro o Konstantinovi a Metodějovi. A zjistila jsem ke svému úžasu, že prakticky nemám odkud opisovat. Byla tu hromada studií archeologických, ale s lidskými příběhy to bylo podstatně horší. Nakonec jsem došla k závěru, že takto zaměřenou knihu budu muset nejspíš napsat sama. A tím začalo nejkrásnější dobrodružství mého života. Trvalo několik let.

Dějiny křesťanství jsou složité časovým rozpětím a dramatickými zvraty vývoje. Jak moc bylo obtížné orientovat se v tazích na téhle šachovnici a ujasnit si Kdo – S kým – Proč?

Já to ani nepocítovala jako obtížné. Spíš to pro mě byla ta nejnapínavější a nejzábavnější část celé té práce. On je to úžasný pocit, když objevujete detail po detailu a najednou vám všechny ty zdánlivě nesouvisející události do sebe zapadnou jako kolečka v hodinkách a vy si můžete říct: „Jo tak takhle to tenkrát bylo. To proto ten člověk jednal právě takhle...!“

Pravdou ovšem je, že ve Svatých kacířích vystupuje celkem 408 postav. Spočítala jsem je, když jsem dělala ke knize jmenný rejstřík. I čtenáři se mě často ptají, jak je možné takové množství postav udržet v paměti. Odpověď je přitom jednoduchá: není možné, ale bez problémů se to dá udržet v kartotéce. Postupně jsem si vytvořila hned

tři: jmennou, věcnou a chronologickou. Nejdůležitější byla ta poslední, chronologická, kde byly všechny události na kartičkách řazeny podle data. A tak jsem vždycky věděla naprosto přesně, co se v danou chvíli kde odehrávalo.

V roce 2009 vám byla udělena medaile Vojtěcha Náprstka. Za co jste ji získala?

To je medaile za popularizaci vědy, v mém případě za přípravu populárně vědeckého magazínu Meteor a za knihu Svatí kacíři. Přípravou Meteoru jsem byla pověřena v roce 2006, hned poté, co jsem skončila s Doteky. Byl to zvláštní pocit převzít pořad, který jsem už od dětství poslouchala. Ale ona medaile s krásným portrétem Vojty Náprstka mě pak uvedla do velkých rozpaků. Jako historik jsem totiž dobře věděla, co všechno Vojta Náprstek pro tuto zemi, pro český národ, pro vědu a pokrok naprosto nezištně vykonal! Tváří v tvář tomuto muži jsem opravdu měla sto chutí zalézt pod stůl... Nesahám mu ani po kotníky.

V rozhlase jste vysílala hodně o Egyptu, jeho kultuře a památkách z časů faraonů. Navštívila jste tuto zemi?

Navštívila, a dokonce dvakrát. Starý Egypt byl od dětství mojí velkou láskou. Ale nikdy mě nenapadlo, že bych se tam mohla někdy podívat. Cestovala jsem jenom prstem po mapě, studovala si odbornou literaturu a natáčela s českými egyptology v Celetné ulici v Praze. Ne každý to ví, ale čeští egyptologové patří už desítky let k absolutní světové špičce a jsou v zahraničí i v Egyptě samém nesmírně váženi. Všichni o této mé zálibě věděli, a když rozhlas v roce 1994 dostal možnost poslat jednoho redaktora na reportáže do Egypta, padla volba na mě. Nemohla jsem tomu vůbec uvěřit! S cestovní kanceláří jsem tehdy projela Egypt od Alexandrie přes Káhiru až po Asuán na jihu a naši archeologové mě navíc vzali i do Abúsíru, tedy na místo, kde už od roku 1960 kopou. Je to 20 kilometrů od Káhiry. Nacházejí se tu pyramidy postavené kolem roku 2500 před naším letopočtem a šachtové hroby z doby 500 let před Kristem.

Podruhé jsem se do Egypta vydala v roce 2001. Tentokrát jsem už jela sama a většinu času jsem trávila s našimi archeology přímo v poušti na vykopávkách. Kromě toho mě

tehdejší ředitel Českého egyptologického ústavu profesor Verner osobně provedl i slavnou Cheopsovou pyramidou v Gíze nebo pohřebištěm v Sakkáře. Tady stojí legendární stupňovitá pyramida faraona Džosera, první egyptská pyramida vůbec. Svoji asketickou krásou ohromuje návštěvníky už 4700 let...

A nejpůsobivější zážitek odtud...?

Přetěžká otázka. Celý Egypt je nej! Ale v Abúsíru jsem opravdu prožila něco, na co do nejdelsí smrti nezapomenu. Bylo pozdní odpoledne a čeští archeologové i jejich egyptští dělníci už se chystali k odchodu. Seděla jsem o samotě pod nádhernou pyramidou faraona Sahurea a pozorovala ji. Obložení pyramidy už před staletími zmizelo. Z jejího těla tak vystupovaly drsné bloky kamenů, ale na vznešenosti jí to vůbec neubíralo. Spíše naopak. Kolem bylo hluboké ticho, jaké najdete pouze na poušti, od obzoru k obzoru nic než liduprázdný písek. A najednou obloha za pyramidou doslova vzplanula. Zapadající slunce jí propůjčilo naprosto neuvěřitelné odstíny barev. Nebe bylo postupně žluté, oranžové, červené, fialové, temně modré i zelené. A na tomto ohnivém pozadí se rýsovala černá silueta Sahureovy pyramidy. Mlčenlivé a záhadné. A nad jejím vrcholkem, kdesi ve výšce, neslyšně kroužil orel. Bylo to strhující divadlo.

Láká vás něco ke zopakování výpravy do země na Nilu?

Nepočítám s tím, že bych se ještě někdy do Egypta podívala, ale natočila jsem tam desítky hodin nejrůznějších nahrávek a o tyto zvukové „fotografie“ bych se ráda v budoucnu podělila i se čtenáři Naší šance. Zvuky dovedou být velmi výmluvné.

Ano, od listopadu 2009 připravujete ve Sjednocené organizaci nevidomých a slabozrakých zvukový časopis Naše šance. Komu a co tahle šance nabízí?

Je to zvukový časopis pro zrakově postižené klienty, kteří zvuku dávají přednost před Braillem nebo zvětšeným černotiskem. Pro klienty je to šance poslechnout si každý měsíc devadesát minut příspěvků na nejrůznější témata. Například v květnovém vydání byla i reportáž z klubovny v Krakovské ulici v Praze, kde jedna báječná nevidomá

dáma slavila v plné svěžesti své 94. narozeniny. Kdo tam nebyl, má čeho litovat. Pro mě osobně se pak Naše šance stala šancí pokračovat svým způsobem tam, kde jsem v roce 2006 skončila. Jak se říká, pachatel se vrátil na místo činu.

„Příznivých příležitostí prokázat druhým službu je nepřehledné množství.“ Také vám připadá tenhle citát z korespondence Heleny Kellerové jako použitelný lék na mravní úbytky současné – nejen české – společnosti?

Narazil jste na nesmírně závažnou otázku. Opravdu se zdá, že svět zabloudil. Ale možná, že právě lidé jako Helena Kellerová nebo Anna Sullivanová mu nabízejí naději a ukazují cestu. Tyto dvě ženy společně dokázaly, že člověk má sílu a schopnosti překonat i zdánlivě nepřekonatelné. Chce to jen velikou touhu, obrovskou houževnatost a nesmírnou lásku, která dává člověku křídla. Helena Kellerová věděla, co říká, když napsala: „Neprosme o úkoly, které jsou přiměřené našim silám, ale o sílu, která odpovídá našim úkolům.“ Když se tím budeme řídit, snad se nám podaří svět zase uzdravit. Snad. Nezbývá, než to zkoušet.

Kam se vydáváte a čím se začnete zabývat, když si chcete „udělat hezky“?

To je moc pěkná otázka... Vlastně se ptáte na mé koníčky. Moje největší hobby se jmenuje zařizování interiérů. A protože právě před rokem jsem se nastěhovala do vlastního, mohla jsem konečně přejít od teorie k praxi. Moje panelová garsonka je sice maličká, ale má velkou terasu – a tím se mi splnil životní sen. Abych se ovšem do těch dvaceti metrů čtverečních obytného prostoru vešla, musela jsem se důsledně zbavit úplně všeho, co není bezprostředně nutné k životu. Což se mi podařilo. Nemám skoro nic a je mi tu hezky.

*Za rozhovor děkuje
Jan Nouza*

PRÁVNÍ PORADNA

Jednorázové příspěvky na opatření zvláštních pomůcek

Jedná se o jednorázovou, nenárokovou dávku sociální péče, kterou poskytuje obecní úřad obcí s rozšířenou působností osobám těžce zdravotně postiženým. Tato dávka je určena na opatření pomůcky, kterou potřebuje zdravotně postižená osoba k odstranění, zmírnění nebo překonání následků svých postižení. Příspěvek se neposkytuje, pokud potřebnou pomůcku propůjčuje nebo plně hradí příslušná zdravotní pojišťovna.

Příspěvek lze poskytnout na opatření zvláštních pomůcek uvedených v příloze č. 4 k vyhlášce č. 182/1991 Sb. Potřebuje-li tělesně, sluchově nebo zrakově postižený občan k překonání následků těžkého zdravotního postižení rehabilitační nebo kompenzační pomůcku, která v příloze uvedena není, může mu být poskytnut příspěvek na opatření takové pomůcky, která je s pomůckou uvedenou v příloze č. 4 srovnatelná. Srovnání provádí úřad, který o dávce rozhoduje.

Příspěvek na opatření zvláštních pomůcek se poskytuje ve výši, která umožňuje opatření pomůcky v základním provedení (takové provedení, které občanu plně vyhovuje a splňuje podmínky nejmenší ekonomické náročnosti). Maximální výši příspěvku určuje i příloha č. 4. Na úhradu nákladů spojených se zácvikem pro používání pomůcek uvedených v příloze č. 4 lze poskytnout příspěvek v plné výši prokázaných nákladů. Úplně nebo prakticky nevidomým občanům lze hradit výdaje spojené s výcvikem a odevzdáním vodícího psa, a to až do výše obvyklých nákladů.

Příspěvek na opatření zvláštních pomůcek lze poskytnout pouze, pokud se žadatel písemně předem zaváže, že vrátí příspěvek (jeho poměrnou část) v případě, že:

- a. zvláštní pomůcka, na jejíž opatření byl příspěvek poskytnut, přestane být před uplynutím 5 let ode dne vyplacení příspěvku jeho vlastnictvím

- b. do 6 měsíců ode dne vyplacení nepoužije příspěvek na opatření zvláštní pomůcky, popřípadě použije jen část příspěvku.

Příspěvek nebo jeho poměrná část se nevrací v případě, že občan, kterému byl vyplacen, zemře.

Podmínky, za kterých se poskytují dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením, jsou upraveny ve vyhlášce Ministerstva práce a sociálních věcí ČR č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Zdroj: www.mpsv.cz

Pracovní rehabilitace

Pracovní rehabilitace je souvislá činnost, zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání osoby se zdravotním postižením, kterou na základě její žádosti zabezpečuje úřad práce (ÚP). Pracovní rehabilitace je určena pro osoby se zdravotním postižením. Součástí žádosti o pracovní rehabilitaci musí být doklad osvědčující, že žadatel je osobou se zdravotním postižením.

Pokud chce osoba se zdravotním postižením požádat o pracovní rehabilitaci, musí tak učinit na pobočce ÚP, kde má trvalé bydliště.

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, umožňuje zařazení osoby se zdravotním postižením na pracovní rehabilitaci. Na pracovní rehabilitaci může být na základě doporučení ošetřujícího lékaře zařazena i fyzická osoba, která je uznána za dočasně neschopnou práce a předpokládá se, že bude uznána osobou se zdravotním postižením. Na doporučení okresní správy sociálního zabezpečení vydané v rámci kontrolní lékařské prohlídky též fyzická osoba, která přestala být invalidní.

Pracovní rehabilitaci zabezpečuje úřad práce místně příslušný podle bydliště osoby se zdravotním postižením,

a to na základě její žádosti. Náklady spojené s pracovní rehabilitací hradí úřad práce.

Úřad práce v součinnosti s osobou se zdravotním postižením sestaví individuální plán pracovní rehabilitace, jeho vhodnou formu stanoví odborná pracovní skupina, vytvořená za tímto účelem na ÚP.

Pracovní rehabilitace zahrnuje zejména poradenskou činnost zaměřenou na volbu povolání, volbu zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti, teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, činnost zaměřenou na zprostředkování, udržení a změnu zaměstnání nebo změnu povolání, vytváření vhodných podmínek pro výkon zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti.

Teoretická a praktická příprava pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost zahrnuje přípravu na budoucí povolání podle zvláštních právních předpisů (zahrnuje poradenství pro volbu povolání a aktivity, které účastníkovi pracovní rehabilitace pomohou při výběru budoucího povolání – zejména testy k volbě povolání, informace o studiu a informace o uplatnění po absolvování studia), přípravu k práci (činnost směřující k zapracování osoby se zdravotním postižením na vhodné pracovní místo a k získání znalostí, dovedností a návyků nutných pro výkon zvoleného zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti; příprava trvá nejdéle 24 měsíců a může probíhat u zaměstnavatele osoby se zdravotním postižením, v chráněných pracovních dílnách a na chráněných pracovních místech právnických nebo fyzických osob nebo ve vzdělávacích zařízeních), specializované rekvalifikační kurzy.

Příprava k práci a rekvalifikace se uskutečňují na základě dohod, které uzavírá úřad práce s účastníkem pracovní rehabilitace.

Po dobu účasti na přípravě k práci a po dobu konání rekvalifikace náleží účastníkovi pracovní rehabilitace podpora při rekvalifikaci, pokud nepobírá dávky nemocenského pojištění, starobní důchod nebo mzdu nebo náhradu mzdy (platu). V případě, že účastník pracovní rehabilitace bez vážných důvodů nedokončí rekvalifikaci nebo odmítne nastoupit do vhodného zaměstnání odpovídajícího nově

získané kvalifikaci, je povinen uhradit náklady vynaložené úřadem práce na zajištění rekvalifikace.

Úřad práce hradí účastníkovi pracovní rehabilitace náklady spojené s prováděním pracovní rehabilitace, tj.: prokázané jízdní výdaje z místa bydliště do místa konání pracovní rehabilitace a zpět, prokázané výdaje na ubytování po dobu pracovní rehabilitace, pokud se koná mimo obec bydliště účastníka pracovní rehabilitace (maximálně však do výše 1 000 Kč na den), stravné ve dnech účasti na pracovní rehabilitaci, pokud se koná mimo obec bydliště účastníka pracovní rehabilitace (ve výši stanovené podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů), pojištění pro případ škody způsobené účastníkem pracovní rehabilitace v rámci pracovní rehabilitace, popř. další pojištění spojené s pracovní rehabilitací v zahraničí.

Formulář žádosti a další informace lze získat na úřadech práce nebo na Integrovaném portále MPSV – <http://portal.mpsv.cz>. Provádění pracovní rehabilitace stanoví vyhl. č. 518/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

Zdroj: <http://portal.mpsv.cz>

ZDRAVÍ

Příčiny hluchoslepoty: Downův syndrom

Downův syndrom (DS) je u nás poměrně známou chromozomální poruchou, která také může způsobit poruchu zraku a sluchu. Jde o geneticky podmíněné onemocnění způsobené mutací, jejímž výsledkem je trizomie 21. chromozomu. Místo dvou chromozomů se vytvoří tři (chromozom je nositelem genetické informace).

Tento syndrom popsal v roce 1866 britský lékař John Langdon Down, ale jeho podstatu – trizomii 21. chromozomu popsal a vysvětlil francouzský lékař a genetik Jerome Lejeune až v roce 1958.

DS je poměrně časté onemocnění. Laická veřejnost si myslí, že je málo jedinců s DS, ale skutečnost je taková, že na každých 800 až 1000 živě narozených se narodí jedno dítě s DS. Např. v USA je to přibližně 5000 dětí ročně. V České republice se v posledních letech rodilo přibližně 70 dětí ročně, tj. 1 dítě s DS na 1500 živě narozených dětí. Dalším známým mýtem je, že děti s DS se rodí většinou starším matkám. Ale v posledních letech se ukazuje, že 80 % dětí s DS se narodí matkám ve věku pod 35 let. I když předpoklad narození dítěte s Downovým syndromem roste s věkem matky.

DS se dá diagnostikovat již v období těhotenství, a to pomocí vyšetření plodové vody (amniocentéza). Je rozpoznatelný ihned po narození, neboť jedinci s DS mají charakteristické rysy, které jsou následující:

- výskyt mentální retardace, která může být mírného až středně těžkého stupně
- výskyt tělesné deformace, také menšího vzrůstu, menší hlavy, mohutnějšího a krátkého krku)
- výskyt anomálií obličeje (tzv. mongoloidní vzhled – obličej má ploché rysy, ve vnitřním koutku očí je výrazná kolmá kožní řasa, což způsobuje jejich zešikmený dojem, uši jsou menší a ústa jsou pootevřená)

Kromě výše uvedeného se u jedinců s DS setkáváme s celou řadou zdravotních problémů, mezi které patří:

Poruchy sluchu – sluchové poruchy u jedinců s DS jsou časté vzhledem k anomáliím lebky, díky kterým mají zkrácený zvukovod. Z toho vyplývají zvýšená rizika středoušních zánětů, které ovlivňují kvalitu sluchu.

Poruchy zraku – v raném věku se vyskytuje strabismus (šilhavost), později dalekozrakost a krátkozrakost.

Mezi další zdravotní problémy, které osoby s DS provázejí, jsou vrozené srdeční vady, nemoci respiračního systému, změny funkce štítné žlázy, snížená imunita, nemoci kardiovaskulárního systému, nízký svalový tonus (hypotonie – mají problémy se žvýkáním a polykáním), epilepsie a v dospělosti je 3–5x častěji postihuje Alzheimerova choroba.

Také chování dětí s DS je odlišné od chování zdravých dětí. Dosahují jednotlivých vývojových stadií později než průměrné děti. V porovnání s ostatními dětmi proto jejich

chování neodpovídá věku ani tělesné zdatnosti. Pozorovatele mohou projevy staršího dítěte s DS zaskočit. Neexistují však žádné výchovné problémy, které by souvisely výhradně s diagnózou DS. Problémy, pokud nastanou, jsou v zásadě podobné jako problémy, s nimiž se můžeme setkat u normálních mladších dětí, a obvykle se dají zvládnout jednoduchými metodami modifikace chování. Sociální schopnosti dětí s DS jsou velmi vysoké. Dokážou dobře jednat s ostatními a rovněž dokážou dobře dodržovat pravidla. Je však pro ně obtížnější zvykat si na nové situace.

U jedinců s DS je velmi důležitá léčba. Přímá léčba jedinců s DS neexistuje. Důležitá je diagnostika doprovodných potíží a chorob. Léčba spočívá v aplikaci potravinových doplňků, které se skládají zejména z vitamínů, minerálů, aminokyselin a antioxidantů, enzymů na trávení a tukových doplňků. Dále se léčba skládá z orofaciální regulační terapie (ORT), která je zaměřená na lepší orientaci jazyka v ústech, změnu jeho polohy, aktivizaci sání a polykání, úpravu funkce žvýkacího svalstva, normalizaci svalového napětí, uvolnění čelisti, které zmírňuje skřípání zubů, ovlivňuje se atypický akt polykání se vzájemnou polohou hlavy a čelistí, upravuje a stimuluje se dýchání, rozvoj řeči a celkový psychomotorický vývoj.

U některých jedinců s DS je třeba zajistit částečnou či celodenní péči, jiní mohou žít vcelku samostatně. Obecně ale platí, že na psychický stav jedince s DS má pozitivní vliv specializovaná psychoterapie a zvláštní vzdělávací programy. Rovněž je důležité příznivé rodinné prostředí a odborná příprava, které mohou zlepšit celkový rozvoj jedinců s DS.

Více jak 90 % dětí postižených DS přežívá první rok života a skoro polovina se dožívá 60 let.

Přestože některé tělesné genetické omezení osob s DS nelze odstranit, přispívá vzdělávání a řádná péče ke zlepšení kvality jejich života.

Pro Doteky připravila Marta Zemanová

Nové možnosti léčení glaukomu?

Glaukom patří dodnes mezi časté příčiny slepoty, a to nejen v rozvojových zemích. Není to jedna choroba, ale skupina nemocí, které vedou k neuropatii zrakového nervu a progresivnímu úbytku zorného pole. Glaukom je často spojen se zvýšením nitroočního tlaku a neléčený končí celkovou, nezvratnou slepotou.

Rozeznáváme tři základní formy glaukomu: glaukom s otevřeným úhlem, zavřeným úhlem a glaukom kongenitální. Nejčastější formou je pomalu progredující glaukom s otevřeným úhlem. Vzácněji se setkáváme s glaukodem s uzavřeným úhlem, který bývá provázen zvýšeným nitroočním tlakem. Kongenitální glaukom, často provázený i jinými abnormitami ve vývoji oka a odtokových cest, je obvykle diagnostikován již před třetím rokem života.

Z asi 70 milionů glaukomatiků na světě má více než 50 % glaukom s otevřeným úhlem. Primární glaukom s otevřeným úhlem, který se nepojí s jinými očními nemocemi, postihuje asi 2 % lidí starších 45 let.

Příčinou glaukomu je nepochybně porucha rovnováhy mezi produkcí a odtokem nitrooční tekutiny. Blokáda odtoku vede ke zvýšení nitroočního tlaku a ten způsobuje neuropatii zrakového nervu a odumírání gangliových buněk v sítnici. Na vzniku primárního glaukomu s otevřeným úhlem se významně podílí dědičnost. Riziko onemocnění glaukodem je v rodinách glaukomatiků 7–10x větší než v běžné populaci. Bezbolestný průběh onemocnění přispívá k pozdnímu stanovení diagnózy a zhoršení prognózy.

Výsledky výzkumů z poslední doby prokázaly u glaukomu s otevřeným úhlem zvýšenou hladinu proteinu sCD44. Dr. Choi sledoval v tkáňových kulturách z gangliových buněk sítnice a z buněk trabekulární tkáně jeho účinek na tyto buňky.

V sérii pokusů s aktivním a varem deaktivovaným proteinem sCD44 zjistil, že při použití deaktivovaného proteinu se šance ganglionárních a trabekulárních buněk na přežití statisticky významně zvýšily. Dodatečné testy s neuroprotektivními látkami prokázaly, že snižují toxicitu sCD44. V některých případech se doba přežití ganglionár-

ních a trabekulárních buněk zvýšila až o 75 %.

Autoři poukazují na podobnost glaukomu s jinými neurodegenerativními onemocněními, jako je Alzheimerova a Parkinsonova choroba. I u těchto chorob byl prokázán škodlivý účinek toxického proteinu. Pokračování ve výzkumu glaukomu může tedy významně přispět nejenom k lepšímu poznání tohoto onemocnění, ale neurodegenerativních chorob vůbec. Předpokladem dosažení tohoto cíle je lepší poznání biologie nitrooční tekutiny, poznání příčin odumírání ganglionárních a trabekulárních buněk a vývoj nových, účinnějších léků.

doc. MUDr. Milan Anton, CSc.

Zdroj: http://www.4oci.cz/history/2-2005/pdf/13_glaukom.pdf

Lidé ztrácejí sluchové buňky už od mládí, vědci zatím nevědí proč

Lidé ztrácejí sluchové buňky postupně asi od 20 až 25 let věku, někdo více a jiný méně, vědci zatím nevědí proč. Ve věku 60 let mnozí slyší velmi omezeně a potřebují k dorozumívání sluchadla.

Rychlost ztráty sluchu je velmi individuální, špatně se léčí a v některých případech není léčitelná vůbec, řekl pro ČTK vedoucí oddělení neurofyzologie sluchu Akademie věd ČR (AV ČR) profesor Josef Syka v rámci pracovního setkání předních světových vědců zabývajících se úlohou genů při vývoji vnitřního ucha.

Lidé přicházejí o sluch nejen během stárnutí, ale i při nadměrném hluku v pracovním prostředí či na koncertech. „Víme, že jeden až dva novorozenci z 1000 se narodí neslyšící,“ uvedl Syka. Příčinou je genová porucha.

Proto vědci věnují pozornost vývoji vnitřního ucha a úloze genů při jeho formování. Když budou schopni tyto geny dodat znovu do těla, doufají, že budou moct jejich pomocí léčit některé ztráty sluchu.

Druhou možností léčby jsou kmenové buňky – vědci zkoumají, jak změnit původní nerozlišené kmenové buňky v buňky vláskové, které jsou schopny detekovat zvuk.

Menší ztráty sluchu je možné léčit i s využitím takzvaných nanotechnologií, kdy se do vnitřního ucha dodávají nanočástice, které pomáhají léčit, vysvětlil Syka.

Vláskové buňky jsou ohroženy i působením některých léků, třeba na rakovinu nebo antibiotik. Jejich ztráta je hlavní příčinou zhoršování sluchu v pozdějším věku. Výsledky základního výzkumu vnitřního ucha vedly v minulosti třeba k vývoji takzvaných sluchových neuroprotéz, které dnes umožňují vnímat zvuk a rozumět řeči přes 500 lidem v ČR a téměř 200 000 na celém světě.

Setkání vědců se konají každoročně na konci léta, tentokrát ve dnech 29. srpna až 1. září poprvé v Praze. Účastní se jej více než 180 vědců z celého světa – kromě evropských vědců přijeli i experti z USA, Japonska, Jižní Koreje, Brazílie a Austrálie. Setkání organizuje Ústav experimentální medicíny AV ČR.

Zdroj: ČTK, Internetporadna

HAF

PSI VE SLUŽBÁCH HANDICAPOVANÝCH (7. díl)

Asistenční balanční nebo doprovodný pes

Nejen vozíčkáři potřebují pomoc speciálně vycvičeného asistenčního psa, o němž jsme se zmínili v minulém čísle Doteků. Málokdo však ví, že pro tělesně či jinak zdravotně handicapované osoby existují ještě další typy asistenčních psů, například tzv. balanční nebo doprovodný pes. Asistenční balanční pes pomáhá tělesně postiženým při podobných úkonech, jako asistenční pes vozíčkářům – pomoc při otevírání a zavírání dveří či zásuvek, pomoc při svlékání a oblékání, podávání nejrůznějších předmětů, přivolání pomoci, pomoc při nákupu atd., navíc dokáže být oporou při chůzi, být pomocníkem při potížích s rov-

nováhou. Dále je neocenitelným pomocníkem při vstávání, sedání, zdolávání schodů, nastupování do prostředků hromadné dopravy, rovněž dokáže okamžitě reagovat a podat hůl či berli, která vypadne postiženému z ruky apod. Většinou to jsou psi vycvičení na míru, připravovaní přesně dle individuálních potřeb, schopností a možností postiženého. Stručně řečeno, je to pes, který díky speciálnímu postroji a individuálně vedenému výcviku dokáže pomáhat osobě, která má obtíže s rovnováhou. Pes je takto vycvičen k „vybalancování“ chůze, pomoci při nástupu do autobusu a rovněž výrazně podporuje narušenou motoriku za chůze a při změnách polohy apod. Existuje i vodící pes pro pacienta se ztrátami paměti, například s Alzheimerovou chorobou, známější jako doprovodný pes, nejčastěji vycvičený v orientaci v okolí bydliště na takové úrovni, aby dokázal postiženého bezpečně dovést domů, pokud se není sám schopen zorientovat. Do této skupiny patří i pes, poskytující emocionální podporu – pes určený osobám trpícím psychologickými poruchami, kvůli kterým se obávají sami vycházet z domova a zapojovat se do běžného života. Pes snižuje dezorientaci, přináší pocit bezpečí v neznámém prostoru apod. Mezi asistenční psy se někdy i v odborných kruzích řadí také tzv. šikovný společník, což je typ asistenčního psa, jehož „páníčkem“ není zdravotně postižený jedinec, ale osoba pečující o postiženého. Šikovní společníci jsou umísťováni do domácností s velmi těžce postiženými klienty, kteří by sami nemohli dávat psům povely. Patří k nim např. i pes, který umí třeba otevřít dveře mamince, která nese postižené dítě v náručí. Velkou součástí práce šikovného společníka je jeho schopnost léčit nemocné pacienty, a to nejen v domácí péči, ale i v nemocnicích nebo v ústavech, dnes všeobecně známá jako canisterapie. Této nevěšdní léčebné metodě bude věnována závěrečná část našeho seriálu, kterou přineseme v příštím čísle Doteků.

Zdeněk Sedláček

INFORMACE

Memoriál Zdeňky Vernarské

Brněnské TyfloCentrum pořádalo již 3 ročníky soutěže v ovládání počítače bez kontroly zrakem, tzv. Memoriál Zdeňky Vernarské. Soutěž vznikla k uctění památky Zdeňky Vernarské, která byla nevidomá a na vozíčku a 6 let učila jiné nevidomé v brněnském TyfloCentru obsluhovat počítač. V září roku 2007 však ve svých pouhých 36 letech podlehla těžké nemoci.

Soutěž probíhá každoročně od konce února (23. února Zdeňka slavila narozeniny) do poloviny května (konání Tmavomodrého festivalu).

Soutěž má dvě části. **Základní kolo** se skládá z několika úkolů, které přihlášení účastníci plní korespondenčně (tedy e-mailem).

Po vyhlášení dalšího ročníku soutěže je potřebné se do soutěže přihlásit, každý přihlášený soutěžící pak obdrží e-mailem postupně zadání několika úkolů, které musí splnit, a odpovědi odevzdat opět e-mailem ve stanoveném termínu. Úkoly je možné plnit z domova, zaměstnání, školy či internetu, není potřeba kvůli nim docházet do Brna na Chaloupkovu. Každý úkol je bodován. Pokud některý z úkolů není odevzdán v termínu, je automaticky hodnocen 0 body.

Do **závěrečného finále** postupují nejlepší soutěžící s nejvyšším počtem bodů. Počet postupujících určuje pořadatel. Finále soutěže probíhá na setkání zrakově postižených uživatelů výpočetní techniky, konaném jako doprovodná akce Tmavomodrého festivalu. Na finále se tedy soutěžící musí dostavit osobně. Finále má neveřejnou část, kdy soutěžící u počítače předvede sám část některého úkolu, a část veřejnou, kdy probíhá znalostní test před diváky za konkrétních podmínek. Výsledky obou částí se započítávají do výsledného pořadí.

Memoriál Zdeňky Vernarské je věnován výhradně kategorii nevidomých uživatelů náročných kompenzačních pomůcek na bázi osobního počítače, kteří se profesně nezabývají výpočetní technikou (nepracují tedy jako lektoři, učitelé, konzultanti atp.) a kteří k ovládání PC používají

výhradně hlasový nebo hmatový výstup a nejsou schopni přečíst zrakem běžný tištěný text ani při velmi velkém zvětšení.

Zdroj: TyfloCentrum Brno, o.p.s., upraveno

Ray aneb ultrazvuková pomůcka pro orientaci

Jedná se o signalizační pomůcku, která slouží k usnadnění orientace a komunikace. Ultrazvukové vlny upozorňují na překážku volitelným akustickým či vibračním ohlašováním. Volitelný rozsah je 2,5 – 1,7 m. V pomůcce je integrovaný detektor světla. Pomůcka je napájena dvěma bateriemi 1,5 V AAA, je lehká (váha 60 g) a velmi dobře uchopitelná s rozměry 12 x 2,9 x 1,9 cm. Cena pomůcky je 7 500 korun a na nákup této pomůcky mohou přispět pověřené úřady až do výše 100 %. Další informace o pomůcce vám poskytnou v Tyflopomůckách SONS v Praze a Olomouci.

Zdroj: <http://is.brailnet.cz/pomucky.php>

Seznamka pro zdravotně postižené

Občanské sdružení ORFEUS Praha nabízí v rámci svého Centra denních služeb opět zdarma Seznamku pro zdravotně postižené. Nabízí seznámení i pro ty zdravé, kteří mají zájem o seznámení i s mírně postiženým partnerem. Nabídka seznámení platí nejen pro postižené, kteří hledají partnera ke spoluzití, ale i těm, kteří hledají pouze přátelský vztah ve formě společných procházek, výletů nebo návštěvy kulturních akcí a nebo kontakt prostřednictvím internetu. Další informace získáte na adrese: ORFEUS, Čimická 86b, 182 00 Praha 8 nebo telefonicky na 272 731 741 nebo na webových stránkách www.orfeus-cr.cz.

Zdroj: Helpnet

Vzniká síť půjčoven pomůcek pro osoby se sluchovým postižením

V rámci projektu Vybavení půjčoven pomůckami pro osoby se sluchovým postižením bude modernizováno vybavení 24 stávajících půjčoven a zřízeno 21 nových půjčoven

ve 13 krajích ČR. Projekt realizuje Svaz neslyšících a nedoslýchavých za pomoci dotací z EU a státního rozpočtu ČR, a to v celkové výši 6,45 milionu korun, přičemž pět procent je financováno z vlastních prostředků SNN v ČR.

Půjčovny doplní stávající systém zdravotně sociálních služeb zejména v situacích, kdy nemá sluchově postižený člověk dočasně z různých důvodů k dispozici kompenzační pomůcku například kvůli její poruše, poškození, ztrátě nebo krádeži. Umožní také klientům vyzkoušet si nové moderní pomůcky pro individuální poslech a porozumění řeči – FM systémy, indukční smyčky, komunikátory na podporu poslechu sluchadlem, aby zjistili, zda jim vyhovují při jednání na úřadech a soudech, na vzdělávacích akcích a podobně.

Provozní doba půjčoven bude od 10 do 16 hodin, a to minimálně dva dny v týdnu. V případě, že se klient bude potřebovat domluvit na jiný den v týdnu, budou na dveřích půjčoven uvedeny kontakty (telefon, e-mail) na odpovědného pracovníka. Na konferenci, která se uskutečnila 26. srpna v Praze, obdrželi zástupci jednotlivých půjčoven pomůcky každý v hodnotě zhruba 150 000 korun.

Projekt, který byl podpořen v rámci Integrovaného operačního programu, byl touto konferencí a předáním pomůcek a dalších materiálů ukončen. Nyní je na půjčovnách, aby informovaly osoby se sluchovým postižením o nové nabídce a využily ji k co největšímu užítku klientů.

Zdroj: Helpnet

V Čechách i na Moravě budou otevřeny nové půjčovny kompenzačních pomůcek pro zrakově postižené

Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých České republiky (dále SONS ČR) vytvořila síť 26 půjčoven rehabilitačních a kompenzačních pomůcek pro osoby s těžkým zrakovým postižením, jejichž smyslem je doplnit stávající systém zdravotní péče pro tuto skupinu osob.

Smyslem této doplňkové zdravotnické služby je možnost dočasného zapůjčení některé z pomůcek uvedených

níže, a to v případě poruchy nebo ztráty vlastní pomůcky nebo v období procesu vyřizování žádosti o přiznání příspěvku na její pořízení.

JAKÉ POMŮCKY JE MOŽNÉ SI VYPŮJČIT?

- Dálkový ovladač (VPN)
- Pomůcka pro zjišťování barev
- Kalkulátor s českým hlasovým výstupem
- Čtečka informací (tzv. čárových kódů) pro domácnost
- Indikátor hladiny a světla
- Digitální diktafon
- Lékařský teploměr česky mluvící
- Tonometr s českým hlasovým výstupem
- Glukometr s hlasovým výstupem
- Pichtův psací stroj
- Notebook pro ZP se zvětšovací softwarem
- Notebook pro ZP s odečítacím softwarem
- Braillovský řádek
- Kapesní kamerová lupa
- Ruční kamerová lupa
- Stolní kamerová lupa
- Mobilní telefon pro ZP + talk and zoom

V rámci projektu byly pořízeny kompenzační pomůcky celkem pro 11 půjčoven v Čechách a 15 půjčoven na Moravě, které se nacházejí v následujících městech: Česká Lípa, Česká Třebová, České Budějovice, Cheb, Chomutov, Jablonec nad Nisou, Kladno, Mladá Boleslav, Tábor, Tachov a Trutnov, na Moravě Blansko, Frýdek-Místek, Jeseník, Kroměříž, Kyjov, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Ostrava, Prostějov, Přerov, Šumperk, Třebíč, Vsetín a Zlín. Půjčovny jsou otevřeny vždy minimálně 2 dny v týdnu od 9:00 do 16:00 hodin. Adresář půjčoven je dostupný na webových stránkách <http://www.sons.cz/pujcovny/>.

Projekty „*Půjčovny kompenzačních pomůcek pro osoby se zrakovým postižením – Čechy a Morava*“ byly realizovány v rámci Integrovaného operačního programu a spolufinancovány EU z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

OSOBNOSTI ZE SVĚTA HLUCHOSLEPÝCH

VELKÝ BOJOVNÍK ZA SVOBODU A DEMOKRACII

Klement Lukeš (2. 11. 1926 – 2. 11. 2000) patří bezesporu mezi nejvýraznější české nevidomé osobnosti druhé poloviny 20. století. Nebylo snad významnějšího spisovatele, výtvarníka, hudebního skladatele, ale především herce, se kterým by ho nepojilo přátelství. Stal se společensky a kulturně mimořádně aktivním a neúnavným bojovníkem za svobodu a demokracii. Kromě jiného byl členem Nadace Olgy Havlové, Výboru dobré vůle a starostou neformálního klubu Salon, ve kterém předsedal prezident republiky Václav Havel.

Narodil se jako nevidomý v Rakvicích, známé jihomoravské vinařské obci na Břeclavsku. Již od útlého dětství byl i přes absolutní ztrátu zraku obdařený nadáním komunikovat s jinými dětmi, se kterými později jako dospělý i nadále udržoval přátelské styky. Od samého počátku ho totiž vesnická mládež spontánně vtahovala do svého způsobu života a nenásilnou formou mu vtiskla základní potřebu společenské komunikace.

V roce 1934 byl přijat do Ústavu pro nevidomé v Brně, kde v tamní základní škole velmi dobře prospíval, což mu umožňovala jeho nevídaně výborná paměť. Ze školních předmětů ho nejvíce zajímal zeměpis a dějepis. Po ukončení základní školy se vyučil košíkářskému řemeslu, kterému se však nikdy nevěnoval. Vystudoval Vysokou školu politickou a sociální v Praze. Od padesátých let působil jako tajemník Divadelního klubu, potom pracoval na Ústavu pro výzkum veřejného mínění. Po celou dobu byl úzkým spolupracovníkem Československého, později Českého rozhlasu. V roce 1961 byl zatčen a vyšetřován v souvislosti s připravovaným procesem se skupinou Lukeš a spol., za což si vysloužil zákaz

veškeré kulturní a politické činnosti, vyloučení z KSČ a byl vyhoštěn z Prahy. Po nějaký čas byl zaměstnán ve výrobním družstvu invalidů, pracoval též jako ladič klavírů a věnoval se hře na klavír.

Jeho úžasná společenská přizpůsobivost, propracovaná již v dětství, mu přišla vhod, proto nezůstal nikdy osamoceny. Mezi kolegy na studiích i mimo ně našel řadu přátel a známých z oblasti kultury. Tak se postupně během let jeho kontakty rozrůstaly do té míry, že se stýkal s nejznámějšími umělci i politiky. Ocitl se ve světě politiky, žurnalistiky, kulturních i vědeckých kruhů, lékařů a zvláště mezi umělci. Intenzivně se stýkal s herci, filmaři, spisovateli a výtvarníky.

Po roce 1989 se Klement Lukeš aktivně věnoval různým činnostem i jako důchodce. Celý život ho provázela zájem o slepecké zeměpisné mapy, především ty fyzikální, z nichž si vytvořil velice rozsáhlou sbírku. Ze svých exponátů si z hmatového hlediska nejvíce cenil zeměpisných map Fr. Urbana, brněnského tyflotechnika a tyflokartografa. Druhým jeho koníčkem byla literatura, měl totiž neuvěřitelně široký rozsah znalostí literárních děl našich i zahraničních spisovatelů.

V roce 1996, kdy oslavil sedmdesátiny, ho postihla krutá rána v podobě náhlé ztráty sluchu, který se mu později částečně vrátil v nepatrných zbytcích. Ani po ohluchnutí ve svých společenských a kulturních aktivitách nepolevil. V této době navštívil také pražský klub LORMu, zajímal se hlavně o Lormovu dotekovou abecedu.

Zemřel přesně v den svých 74. narozenin v Praze na selhání srdce. Dne 28. 10. 2000, tedy pouhých 5 dnů před smrtí, stihl Klement Lukeš při příležitosti státního svátku ještě převzít z rukou prezidenta Václava Havla vyznamenání za zásluhy o stát. Ačkoliv byl nevidomý a na sklonku svého plodného života téměř neslyšící, stal se zejména v sedmdesátých letech minulého století jedním z nejaktivnějších bojovníků proti totalitnímu režimu. S neutuchajícím elánem organizoval rovněž distribuci samizdatové literatury, kterou pro nevidomé důvěryhodné osoby natáčel též na magnetofonový pásek, a mezi prvními podepsal Chartu 77.

ZE SVĚTA

Britská literární soutěž Vyjádři se!

Express yourself! neboli *Vyjádři se!* je literární soutěž hluchoslepých lidí různých věkových kategorií a jejich rodinných příslušníků, kterou letos pořádala britská organizace Sense. Do této soutěže mohli posílat talentovaní hluchoslepi spisovatelé své literární příspěvky různého žánru. Cílem soutěže je poskytnout hluchoslepým lidem a jejich rodinám možnost vyjádřit se a předvést svůj talent širší veřejnosti. Ceny vítězům soutěže předala v Londýně 18. března hvězda filmu Harry Potter Miriam Margolyesová (hrála v něm Madame Prýtovou). Nejlepší literární díla jsme se pro vás, čtenáře Doteků, pokusili přeložit.

V kategorii hluchoslepých dětí vyhrál Jack Hodgson s básní:

Být hluchoslepý není postižení,
je to dobrodružství,
nepoužívaná cesta
mezi tolíka,
a jenom ti nejlepší se po ní smí vydat.

Být hluchoslepý není postižení,
je to horská dráha,
bouřlivé vzlety a pády
na zbavení sehněvu,
nám se to nelíbí, ale žijeme to.

V kategorii hluchoslepých dospělých si cenu za nejhezčí báseň odnesla Nicole Dryburgh:

Existují pravidla pro čtení této knihy.
Neprojevujte mi milosrdenství – nepotřebuji to.
Nelitujte mě – neboť já se nelituji.
Neprojevujte mi soucit – nechci to.
Nemyslete si „chudák holka“ – protože jí nejsem.

Neplačte při čtení této knihy – zvlhnou vám stránky.
Držte se těchto pravidel a bude nám spolu skvěle!

Pro Doteky přeložila Marta Zemanová

SPOLEČENSKÁ KRONIKA

JUBILEA

Ve čtvrtém čtvrtletí roku 2010 oslaví svá životní jubilea tito členové nebo klienti o.s. LORM:

20 let – Barbora Flusserová, Kostelec nad Černými lesy

25 let – Michaela Marešová, Opava

50 let – Ivo Volf, Bohumín-Záblatí

50 let – Jitka Menclová, Stračov

60 let – Miroslav Koklar, České Budějovice

65 let – Jiří Schneider, Plzeň

82 let – Marie Doležalová, Jihlava

85 let – Zdeněk Lelek, Liberec

86 let – Otilie Štaffová, Ostrava

87 let – Vratislava Mačková, Javorník

87 let – Anna Kykalová, Liberec

89 let – Vítězslava Beránková, Brno

89 let – Věra Kessnerová, Brno

89 let – Jaromír Kavan, Liberec

90 let – Elena Krupská, Praha

ZÁLIBY (HOBBY)

LÉČIVÉ A AROMATICKÉ BYLINY

Roibos je léčivý zázrak z Afriky

V obchodech nebo čajovnách se pravidelně setkáváme i s čajovinami z jiných rostlin, často prodávanými pod roztodivnými cizokrajnými jmény. Například lahodný čaj, známý jako roibos nebo také rooibos, nemá s klasickým

čajem nic společného. Jde o rostlinu, kterou čeští botanici nazvali čajovníkovec, dosud divoce rostoucí v jižní Africe.

Čajovníkovec kapský (*latinsky Aspalathus linearis*) je subtropická vytrvalá bylina s jehličkovitými listy. Je pro ni typická a v přírodě nepřehlédnutelná rezavo-červená barva, pouze mladé rostliny jsou zelené. Tato svérázná a díky své barvě neobvykle vyhlížející rostlina dorůstá do výšky 1 až 1,5 metru. Roste pouze v nevelké oblasti severně od Kapského Města (Olifantsrivier a Cedarberg mountains), a to hlavně na písčitých a suchých místech. Vzhledem k tomu, že se čajovníkovec v přírodě vyskytuje už jen vzácně, muselo se v jeho domovině přikročit k jeho pěstování. V současné době patří mezi významné plodiny Afriky, zejména v oblasti jižně od Sahary. Hlavním centrem jeho pěstování se stalo území kolem Kapského Města v Jihoafrické republice. Pro již zmíněné rezavo-červené zbarvení, které naznačuje jeho zralost a připravenost na sklizeň, se někdy nazývá červený čaj. Při sběru se v jihoafrickém létě trhají především lístky, poté následuje narušení struktury pomocí speciálních strojů, které čajovníkovec zpracují na známý roibos. Poté přichází sušení na slunci, ve kterém lístky získávají svojí typickou červenou barvu. Posledním krokem bývá vždy balení a export do obchodů, kde se pak roibos nabízí k prodeji. Původnímu africkému obyvatelstvu je roibos znám zřejmě již několik staletí, první písemná zmínka o přípravě nápoje z čajovníkovce pochází od botanika Carla Humberga z roku 1772. V Jižní Africe se dodnes běžně pije roibos spolu s mlékem a cukrem, avšak v ostatních částech světa se většinou podává bez těchto přísad. Vůně roibosu je často popisována jako sladká (a to i bez přidání cukru) a mírně ořechová. Chuť tohoto nápoje je příjemně nasládlá a může se pít teplý i studený. Tento čaj se těší velké oblibě po celém světě, a to zejména díky jeho blahodárným účinkům. Je všeobecně znám jako zcela čistý a přírodní čaj, který se chemicky neupravuje. Díky tomu je vhodný jak pro dospělé, tak i pro nejmenší děti. Jeho příznivé účinky na naše zdraví jsou dnes plně prokázány. Pomáhá zvláště proti nespavosti, žaludečním nevolnostem a křečím nebo kolikám. Dále velice účinně uklidňuje mysl, a proto je velmi vhodný pro lidi, kteří jsou každý den ve stresu. Dokáže totiž zvláštním způsobem příznivě ovlivňovat nervové

napětí, vyvolané hlavně neklidem a podrážděností. Roibos však účinně bojuje i proti vyrážkám a alergiím. Rovněž se výborně hodí na doplnění minerálních látek po sportu či těžké fyzické námaze. Z těchto skutečností jasně vyplývá, že roibos lze užívat i dlouhodobě, především pro jeho zklidňující účinky, které jsou též klinicky ověřeny.

Zdeněk Sedláček

Z LITERÁRNÍ ČINNOSTI HLUCHOSLEPÝCH LORMÁKŮ

Vítěz

Nikdo nevyhrál, nikdo neprohrál,
každý do toho svůj cíl dal.
Trochu citu, pláče i smíchu,
poučení pro život nám dal.
Po roce tohoto času se opět sejdeme,
nikdo nevyhraje, nikdo neprohráje.
Dobrý pocit vyhraje!

Dáša Kopáčová

Jak jsem ztratila syna

Před mnoha lety jsem šla nakupovat a můj syn Petr, tehdy asi pětiletý, jel na koloběžce se mnou. Nejdříve jsme zašli pro zeleninu do poměrně vzdáleného obchodu, protože tehdy žádné velké samoobsluhy nebyly. Zastavili jsme se v lékárně a nakonec v potravinách. Petr na mě vždy čekal před obchodem a jezdil kolem obchodu.

Když jsem docházela domů v myšlenkách na docela jiné věci než je nákup, najednou jsem si uvědomila, že nemám Petra. Hodila jsem nákup domů a zkusila jsem si vybavit, kde jsem ho naposled viděla. Jenže jsem ho v duchu viděla u všech obchodů.

Vydala jsem se tedy po stopách, kde jsme všude šli.

Když nebyl před zeleninou ani lékárnou, trochu jsem začala panikařit, i když tehdy ještě nebylo tolik zločinů anebo se o nich nepsalo.

Před potravinami jsem už zdálky viděla malou postavku s blondátými vlásky, jak usilovně prohání koloběžku, a ani nezpozoroval, že tam nějak dlouho nejsem. Bylo mu úplně jedno, jestli tam jsem nebo ne. Hlavně, že tam měl koloběžku.

Stanislava Kníchalová

VZKAZY MOUDRÝCH

Neboj se ani tak neznalosti, jako falešných znalostí. Lépe je neznat nic, než mít za pravdu to, co pravda není.

Lev Nikolajevič Tolstoj

Lev Nikolajevič Tolstoj (9. 9. 1828 – 20. 11. 1910)
byl ruský spisovatel a filozof, představitel realismu.

RECEPTY

Vážení čtenáři, tato rubrika je opět určena vám, kteří rádi (či neradi, ale nemáte na výběr) stojíte u plotny a vaříte. Dnes jsem pro vás připravila jídlo převážně zeleninové, tedy opět plné zdraví a dobré chuti. Je to kapusta s mrkví.

Kapusta s mrkví

- *jedna menší hlávka kapusty (pro Moraváky kélú)*
- *jedna větší či dvě menší mrkve*
- *olej (nebo sádlo, špek, anglickou slaninu)*
- *jedna velká (dvě menší) cibule*
- *pálka česneku*
- *hladká mouka*
- *sůl*
- *pepř*

Do kastrolu dáme trochu omastku (nebo na kostičky nakrájený špek, fajnšmekři pak dobře prorostlou anglickou slaninu), na němž zpěníme nadrobno nakrájenou cibuli.

Přihodíme nakrájenou či nasekanou kapustu spolu s na kolečka krájenou mrkví. Promícháme, osolíme, opepříme a zhruba do poloviny zalijeme vodou. Pod pokličkou dusíme do změknutí za občasného promíchání, v případě potřeby také dolítí vodou. Pozor, aby se ani jedna ze zelenin nerozvařila! Nakonec zahustíme záklechtkou z vody a hladké mouky, ale ne příliš, aby nám z toho nevznikl sklenářský kyt. Úplně na závěr dochutíme pokrm rozetřeným (rozmačkaným) česnekem, kterým opravdu nešetříme, a můžeme servírovat. Ptáte se s čím?

Samotné s chlebem nebo s knedlíky zvanými maskáče (ty už umíme od minule), také s vařeným bramborem, větší jedlíci si mohou přihodit pečené vepřové nebo vařené hovězí či drůbeží masíčko a k tomu třeba kynutý knedlík. Ale ti už by si pak měli odříct následující sladkost.

Banán v čokoládě

Banán podélně rozkrojíme (není nutné, ale potom se takto lépe porcuje do úst) a položíme na talířek. V hrnku si rozmícháme 3 lžičky mletého cukru s jednou lžičkou kakaového prášku a malým, ale opravdu velmi malým množstvím mléka tak, aby vznikla hustější hmota, která ovšem dokáže bez použití násilí skápnout ze lžičky. Sladkost a hořkost této „rychločokolády“ si samozřejmě můžete stanovit dle vlastní chuti.

A jdeme do finále – na připravený a netrpělivě čekající banán nastříkejte *neslazenou šlehačku* z láhve nebo lžící nandejte tu ušlehanou doma a vše od hlavy až k patě pocákejte čokoládovou směsí z hrnečku.

A na závěr mi prosím, prosím napište, jak jste si pošmákli! A třeba i přidejte, zda už jste některý recept vyzkoušeli „na vlastní žaludek“, jak vám chutnal, a úplně nejlépe jaký je váš oblíbený kuchařský recept, to vše na adresu: brno@lorm.cz nebo poštou na adresu o.s. LORM, Zborovská 62, 150 00 Praha 5.

Dobré papání a brzké shledání!

Zdenka Jelínková
metodička o.s. LORM

DOTEKY. Bulletin o.s. LORM, Podzim, číslo 64. Vychází čtvrtletně.

Vydává: o.s. LORM – Společnost pro hluchoslepé, Zborovská 62, 150 00 Praha 5.

Vychází ve zvětšeném černotisku, v Braillově písmu a jako zvuková nahrávka na CD-ROMu.

Sponzorství je vítáno a za sponzorské dary předem děkujeme.

Naše bankovní spojení: Komerční banka Praha Smíchov, číslo účtu: 19-1451940207/0100.

Šéfredaktor: Zdeněk Sedláček, Chlum 13, 264 01 Sedlčany, zsedlacekdoteky@seznam.cz.

Redakční rada: Zdeněk Sedláček (šéfredaktor), Zdena Jelínková (metodička),

Mgr. Petra Zimermanová (ředitelka), Mgr. Lenka Veverková (terénní sociální pracovnice)

Za o.s. LORM: Mgr. Petra Zimermanová, Zborovská 62, 150 00 Praha 5, tel: 257 325 478

Grafická úprava: Michal Vondráček, Tomáš Zach

Sazba a tisk: Fastr typo-tisk, Nad Budánkami II./13, Praha 5

Náklad: 200 černotiskových výtisků

Tisk a distribuce bodové a zvukové verze: Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, Ve Smečkách 15, 110 00 Praha 1, tel: 222 210 492, 222 211 523. Každé nové číslo zvukové nahrávky se zasílá na novém CD-ROMu. Distributorovi se vrací zpět pouze prázdný poštovní obal na slepecký tisk pro zaslání nového čísla Doteků na adresu KTN, která je vytištěná na štítku z druhé strany.

Osoby s hluchoslepotou a se zrakovým handicapem odebírají bulletin Doteky zdarma v rámci informačního servisu, který je součástí jejich sociální rehabilitace. Celoroční příspěvek pro členy o.s. LORM včetně distribuce činí 50 Kč. V elektronické podobě je bulletin Doteky bezplatně zasílán na odbory sociální a zdravotní péče. Doteky v elektronické verzi jsou zasílány všem zájemcům zdarma. Ostatní zájemci z řad veřejnosti (fyzické nebo právnické osoby), kteří mají zájem o specifické formáty (zvětšený černotisk, Braillovo písmo, zvuková nahrávka), se z důvodu vysokých výrobních nákladů spolupodílejí finanční částkou: roční předplatné na Doteky ve zvětšeném černotisku činí za čtyři čísla 400 Kč; v Braillově písmu a ve formátu zvukové nahrávky činí roční předplatné za čtyři čísla 800 Kč.

Starší i nová čísla bulletinu Doteky jsou zdarma veřejnosti přístupná na bezbariérových webových stránkách o.s. LORM ve formátech HTML, doc a PDF.

Objednávky přijímá o.s. LORM, Zborovská 62, 150 00 Praha 5, email: admin@lorm.cz. Časopis je rozesílán na základě objednávky členům o.s. LORM a ostatním osobám a organizacím, včetně povinných výtisků.

Na <http://www.lorm.cz/cs/doteky/> je k dispozici elektronická objednávka i ve formátu k vytištění.

Zaslané rukopisy, kresby a fotografie se archivují a vracejí pouze na vyžádání odesílatele.

Uzávěrka příspěvků do čísla 65 (Zima 2010) je 15. 11. 2010.

**Doteky vychází s pomocí nadačního příspěvku
Nadačního fondu Českého rozhlasu ze sbírky
Světluška. DĚKUJEME.**

o.s. LORM

Zborovská 62

150 00 Praha 5

tel: 257 314 012

tel/fax: 257 325 478

REGISTRACE MINISTERSTVA

KULTURY ČR č. E 11000